

Fred i vår tid?

Så här kan man karaktärisera världsläget just nu:

— I vår omedelbara närhet håller ett imperium på att sprängas. Det sker under trycket av olösliga ekonomiska problem och tidigare undertryckta nationalitetsmotsättningar. Ett inbördeskrig kan inte uteslutas.

— Nära Europa, i ett område där skalven alltid sänt stötar genom vår världsdal, pågår krig. Ett land med världens fjärde krigsmakt har invaderat ett grannland men möts nu av ekonomisk blockad och den största militära uppladdningen sedan andra världskriget.

I detta läge handlar den svenska försvarsdebatten om i vilken form vi skall fortsätta den nedrustning som inleddes för tjugo år sedan: Skall vi i praktiken avskaffa den allmänna värnplikten eller avveckla försvarsindustrin?

För vanligt sunt förnuft ter sig detta märkligt. Men experterna vet besked, ty de har en helt annan beskrivning och tolkning av läget:

— Den militärpakt som inneburit det enda militära hotet mot Sverige har fallit samman. Dess ledande nation är fullt upptagen med inre problem. Risken för storkrig mellan Öst och Väst, vilket ansetts vara det enda som skulle innebära hot mot Sverige, har försvunnit.

— Krisen i Mellanöstern visar på en grundläggande enighet mellan de utvecklade länderna. Öst-Väst-konflikten är borta och har avlösts av Nord-Syd. I detta sammanhang är vårt militära försvar oväsentligt, hoten mot vår säkerhet är i stället ekonomiskt.

Endast framtiden kan utvisa vilken av dessa beskrivningar som var mest relevant. Med framtiden menas här den tid då det

försvar vi nu planerar kommer att vara operativt d v s 10–20 år framåt. Förvånansvärt många "försvarsexperter" har missat detta faktum.

Möjligen finns det bedömare som är så självsäkra att de "vet" hur världen ser ut år 2010. Normala människor bör, om de tycker att världen nu är helt säker, fundera på hur snabbt detta kan förändras och hur fort vi kan parera detta. Här finns en del historiskt åskådningmaterial.

1925 kunde världsläget karaktäriseras sålunda:

— Tyskland är avrustat och demilitariserat. Sovjetunionen är utmattat av världskrig, revolution och inbördeskrig. Inget militärt hot föreligger således mot Sverige. En internationell rättsordning håller på att skapas.

Men man kunde också säga:

— Tyskland är förödmjukat, stympat och utplundrat, har en dolkstötslegend i ränseln: grogrund för revanschism. Sovjetunionen börjar bygga upp samhället efter en ideologi som förenar ekonomisk irrationalitet med förvissning om sin slutliga seger: grogrund för paranoia och aggressivitet. Andra nationalistiska totalitära ideologier börjar växa upp i ett Europa med gränser dikterade av segrarmakterna.

Den första tolkningen fick bestämma Sveriges försvarspolitik. Dock med förbehållet att vi skulle vara beredda till en omprövning om läget försämrades. En teoretiskt bra lösning eftersom det skulle ha varit svårt för Sverige att som ensam nation i Europa hålla fast vid den styrka som byggts upp under krigsåren.

Facit visar att teorin inte stämde med verkligheten. Den tyska och sovjetiska upprustningen började ungefär samtidigt

Theorin och Hussein

som vi började rusta ned. De fascistiska och nazistiska rörelsernas framgångar skrämde oss inte till omprövning. Trots en lång och stark förvarning reagerade vi först sent och hade hunnit återrusta först 1946.

Detta borde mana till försiktighet med att använda dagens händelser som planeringsgrund för det försvar som skall vara operativt bortåt 2010.

Lika litet kan man ur dagshändelserna dra slutsatser om det svenska försvarets avvägningsfrågor. Att Sovjetunionen och snart väl även NATO minskar sina stående arméstridskrafter innebär inte automatiskt att vi kan minska antalet brigader, som skall kunna mobiliseras. De operativa handlingsmöjligheterna mot oss bestäms av helt andra faktorer än antalet pansardivisioner i Centraleuropa.

Över huvud taget präglas en del debattörers inlägg i frågan om krigsmaktens struktur av tankeslapphet och en diletantism som går hem endast på grund av att allmänheten vet ännu mindre om försvarsfrågorna. Några exempel:

– Avspänningen påstås ha gjort krig omöjligt och därmed invasionsförsvaret onödigt. Däremot tycks luftkrig över Skandinavien konstigt nog fortfarande vara tänkbart och JAS Gripen därför viktigt. (Var det någon som sade "industripolitik?")

– Luftförsvaret ställs i motsats till invasionsförsvaret. Många tycks inte tänka på att bästa sättet för en stormakt att nå luftherravälde över svenskt område är att ockupera landet med dess flygbaser och här basera eget flyg och gruppera egna stridsledningsstationer och att detta är möjligt om vi inte har ett invasionsförsvaret.

– För invasionsförsvaret är patentlösningarna legio. För närvarande är det på

modet att påstå att armén kan göras mindre på grund av att den har ojämn kvalitet till följd av svältkuren. Självklart kan och bör proportionerna mellan olika slags stridskrafter ständigt diskuteras. Men för en sådan diskussion krävs en del elementära insikter i hur olika stridskrafter samspelar, kompletterar varandra och förstärker varandras effekt. Om ett ishockeylag saknade målvakt skulle motståndarna kunna strunta i mödosamma genombrytningsförsök och i stället satsa på hårda långpuckar genom luckorna. Därför skulle ingen expert våga sig på att rekommendera hemmalaget att ta ut målvakten hela matchen. Men hos en del "försvarsexperter" klickar omdömet.

Till syvende och sist är dessa egenomligheter i försvarsdebatten följden av en grundläggande sjuka: Praktiskt taget alla, politiker, allmänhet och försvarets personal har accepterat den socialdemokratiska grundsynen att det är statsfinansiellt omöjligt med en radikal ökning av försvarsanslaget, trots att dess realinnehåll i stort sett halverats på tjugo år.

Av alla delar av den offentliga sektorn är försvaret den enda som i sin helhet fortfarande måste vara statligt driven och finansierad. (En del av polisens funktioner håller på att tas över av vaktbolag, men ingen vill väl se privatarméer). Ändå är försvaret det första som vänstern vill spara på. Mitten vill slå vakt om välfärdsstaten. Borde man inte då först slå vakt om statens existens, sedan kan man fundera på hur välfärdsinnehållet skall se ut?

Kommer moderaterna nu att våga ta en ordentligt politisk strid för att behålla ett allsidigt försvar som kan klara även de mer otureliga möjliga situationerna om tio-femton år?